

Anonymiserad version

Översättning

C-600/21 - 1

Mål C-600/21

Begäran om förhandsavgörande

Datum för ingivande:

28 september 2021

Domstol som begär förhandsavgörande:

Cour de cassation (Frankrike)

Datum för beslutet att begära förhandsavgörande:

16 juni 2021

Klagande:

QE

Motpart:

Caisse régionale de Crédit mutuel de Loire-Atlantique et du Centre Ouest

[Utelämnas]

BESLUT AV COUR DE CASSATION (HÖGSTA DOMSTOLEN, FRANKRIKE), FÖRSTA AVDELNINGEN FÖR CIVILRÄTTSLIGA MÅL, AV DEN 16 JUNI 2021

QE, [utelämnas] Maisons-Alfort, har överklagat den dom som Cour d'appel de Versailles (sextonde avdelningen) meddelade den 3 oktober 2019, i ett mål mellan QE och bolaget Caisse régionale de Crédit mutuel de Loire-Atlantique et du Centre Ouest, [utelämnas] Nantes, motpart i målet om överklagande.

[utelämnas] [processuppgifter]

Bakgrund och förfarandet

- 1 Enligt den överklagande domen (Versailles, den 3 oktober 2019), som meddelades efter överklagande (första avdelningen för civilrättsliga mål, den 26 september 2018, [utelämnas]), beviljade Caisse fédérale de Crédit mutuel de Loire-Atlantique et du Centre Ouest, i vars rätt Caisse régionale de Crédit mutuel de Loire-Atlantique et du Centre Ouest har inträtt (nedan kallad banken), QE (nedan kallad låntagaren), efter att den 21 februari 2006 ha accepterat ett erbjudande, bekräftat genom offentlig handling av den 17 maj 2006, ett lån för förvärv av en fastighet med ett belopp på 209 109 euro med en återbetalningstid på 20 år. I de allmänna villkoren i avtalet föreskrevs i artikel 16-1 att beloppen förföll automatiskt och skulle betalas omedelbart, utan någon formalitet eller formell underrättelse, i händelse av en försening med mer än 30 dagar av betalningen av kapitalbelopp eller ränta.
- 2 Då ett belopp på 904,50 euro inte hade betalats på förfallodagen den 10 december 2012, och inte heller motsvarande belopp i januari 2013, hävde banken den 29 januari 2013 lånet, utan någon formell underrättelse, och genomförde den 17 september 2015 en utmätning i låntagarens bostad. Låntagaren gjorde gällande att utmätningsprotokollet innehöll felaktigheter och begärde den 13 oktober 2015 ogiltigförklaring av verkställighetsförfarandet.

Prövning av grunderna

[utelämnas]

- 3 [utelämnas] [Den första grunden saknar relevans för förevarande mål]

Den andra grunden

Grundens lydelse

- 4 Låntagaren har invänt mot beslutet att avslå dennes begäran med hänsyn till följande:

”1. Villkor i avtal som ingås mellan näringsidkare och konsumenter ska anses vara oskäliga om de har till syfte eller verkan att medföra en betydande obalans i parternas rättigheter och skyldigheter enligt avtalet till nackdel för konsumenten. Villkor som har till syfte eller verkan att ge näringsidkaren rätt att säga upp avtalet utan en rimlig uppsägningstid ska presumeras vara oskäliga. Det åligger domstolarna att ex officio pröva huruvida de avtalsvillkor som läggs fram för dem är oskäliga så snart de har tillgång till de faktiska och rättsliga uppgifter som gör det möjligt för dem att uttala sig. I förevarande mål har Cour d’appel, då den fastställt att artikel 16.1 i låneavtalet föreskrev att långivaren kunde säga upp lånet till förtida betalning utan någon formalitet eller formell underrättelse om låntagaren var mer än 30 dagar försenad med en avbetalning, utan att undersöka

huruvida detta avtalsvillkor, som ger näringsidkaren en möjlighet att säga upp avtalet utan en skälig uppsägningstid, inte skulle presumeras vara oskälig, inte angett någon rättslig grund för sitt beslut mot bakgrund av de tidigare artiklarna L. 132-1 (nu artikel L. 212-1), R. 132-2, 4° (nu artikel R. 212-2, 4°), R. 632-1 och L. 141-4 i Code de la consommation (konsumentlagen), och artikel 1184 i Code civil (civillagen) (i dess lydelse före beslutet av den 10 februari 2016).

2. Avtalsvillkor i avtal som ingås mellan näringsidkare och konsumenter ska anses vara oskäliga om de har till syfte eller verkan att skapa en betydande obalans mellan avtalsparternas rättigheter och skyldigheter till nackdel för konsumenten. Avtalsvillkor som tillåter långivaren att fastställa en slutavräkning, som gör att beloppen kan återkrävas omedelbart, med motiveringen att en avbetalning är försenad med mer än 30 dagar, utan att låntagaren har möjlighet att i förväg förklara sig innan avtalet hävs. Det ankommer på domstolen att ex officio förklara avtalsvillkor som den prövar oskäliga, så snart den förfogar över faktiska och rättsliga uppgifter som gör det möjligt för den att uttala sig. Cour d'appel har, i förevarande mål, inte angett någon rättslig grund för sitt beslut mot bakgrund av de tidigare artiklarna L. 132-1 (nu artikel L. 212-1), artikel R. 632-1 och L. 141-4 i konsumentlagen, och artikel 1184 i civillagen (i dess lydelse före beslutet av den 10 februari 2016), då den har underlåtit att pröva huruvida artikel 16.1 i låneavtalet var oskälig eftersom den tillät långivaren att, vid försening med en avbetalning på mer än 30 dagar, ensidigt säga upp avtalet utan att ge låntagaren någon möjlighet att förklara sig beträffande det avtalsbrott som denne tillskrivits.

3. Villkor i avtal som ingåtts mellan näringsidkare och konsumenter ska anses vara oskäliga om de har till syfte eller verkan att skapa en betydande obalans i parternas rättigheter och skyldigheter enligt avtalet till nackdel för konsumenten. Det ankommer på den domstol som ska avgöra målet att ex officio fastställa att de avtalsvillkor som angetts är oskäliga, när den förfogar över faktiska och rättsliga omständigheter som tillåter den att uttala sig om detta. EU-domstolen har slagit fast att artikel 3.1 och artikel 4 i rådets direktiv 93/13/EEG av den 5 april 1993 om oskäliga villkor i konsumentavtal ska tolkas på så sätt att vad beträffar en nationell domstols skälighetsprövning av ett avtalsvillkor om uppsägning till förtida betalning på grund av gäldenärens bristande avtalsuppfyllelse under en begränsad tidsperiod – det ankommer på den domstolen att undersöka huruvida näringsidkarens möjlighet att kräva återbetalning av hela lånet uppstår på grund av att konsumenten har underlåtit att uppfylla en skyldighet som är av grundläggande betydelse i det aktuella avtalsförhållandet, huruvida tillräckligt höga krav ställs på avtalsbrottets grovhet i förhållande till lånets längd och lånebeloppet, huruvida nämnda möjlighet strider mot tillämpliga rättsregler på området i avsaknad av särskilda avtalsbestämmelser och huruvida det i nationell rätt föreskrivs lämpliga och effektiva medel med hjälp av vilka den konsument som är underkastad ett sådant avtalsvillkor kan avhjälpa följderna av att lånet på detta sätt förfaller till betalning (EU-domstolens dom av den 26 januari 2017, Banco Primus, mål C-421/14). Cour d'appel har, i förevarande mål, genom att underlåta att pröva huruvida avtalsvillkoret om uppsägning till förtida betalning i artikel 16.1 i låneavtalet var oskäligt, eftersom det tillät långivaren att säga upp avtalet, som

ingåtts för en 20-årsperiod och avsåg ett belopp på 209 109 euro, enbart på grundval av en försening på mer än 30 dagar med en avbetalning, inte angett någon rättslig grund för sitt beslut mot bakgrund av artikel 3.1 och 3.4 i direktiv 93/13/EEG av den 5 april 1993, såsom EU-domstolen har tolkat dem, tillsammans med de tidigare artiklarna L. 132-1 (nu artikel L. 212-1), R. 632-1 och L. 141-4 i konsumentlagen.”

Cour de Cassations svar

med beaktande av 267 i Fördraget om Europeiska unionens funktionssätt:

Unionsrätt

- 5 Enligt artikel 3.1 i rådets direktiv 93/13/EEG av den 5 april 1993 om oskäliga villkor i konsumentavtal ska ett avtalsvillkor som inte har varit föremål för individuell förhandling anses vara oskäligt om det i strid med kravet på god sed medför en betydande obalans i parternas rättigheter och skyldigheter enligt avtalet till nackdel för konsumenten.
- 6 I artikel 4 i detta direktiv anges följande:
 - ”1. Utan att det påverkar tillämpningen av artikel 7 ska frågan om ett avtalsvillkor är oskäligt bedömas med beaktande av vilken typ av varor eller tjänster som avtalet avser och med hänsyn tagen, vid tiden för avtalets ingående, till alla omständigheter i samband med att avtalet ingicks samt till alla övriga villkor i avtalet eller något annat avtal som det är beroende av.
 2. Bedömningen av avtalsvilkors oskälighet ska inte avse vare sig beskrivningen av avtalets huvudföremål eller å ena sidan förhållandet mellan pris och ersättning och å andra sidan sålda tjänster eller varor; detta gäller i den mån dessa villkor är klart och begripligt formulerade.”
- 7 Europeiska unionens domstol (nedan kallad EU-domstolen) slog i dom av den 26 januari 2017 (Banco Primus SA, C-421/14) fast att artikel 3.1 och 3.4 i direktiv 93/13 ska tolkas på så sätt att
 - ” - skälighetsprövningen av ett villkor i ett avtal som ingåtts mellan en näringsidkare och en konsument förutsätter att det fastställs om avtalsvillkoret medför en betydande obalans i parternas rättigheter och skyldigheter enligt avtalet till nackdel för konsumenten. Prövningen ska göras med beaktande av de nationella regler som ska tillämpas i avsaknad av överenskommelse mellan parterna, av de medel som enligt nationell lagstiftning står till konsumentens förfogande för att hindra fortsatt användning av sådana villkor, av typen av varor eller tjänster som utgör det aktuella avtalets föremål, och av alla omständigheter som förelåg i samband med att avtalet ingicks ...

- vad beträffar en nationell domstols skälighetsprövning av ett avtalsvillkor om uppsägning till förtida betalning på grund av gäldenärens bristande avtalsuppfyllelse under en begränsad tidsperiod – det ankommer på den domstolen att undersöka huruvida näringsidkarens möjlighet att kräva återbetalning av hela lånet uppstår på grund av att konsumenten har underlåtit att uppfylla en skyldighet som är av grundläggande betydelse i det aktuella avtalsförhållandet, huruvida tillräckligt höga krav ställs på avtalsbrottets grovhet i förhållande till lånets längd och lånebeloppet, huruvida nämnda möjlighet strider mot tillämpliga rättsregler på området i avsaknad av särskilda avtalsbestämmelser och huruvida det i nationell rätt föreskrivs lämpliga och effektiva medel med hjälp av vilka den konsument som är underkastad ett sådant avtalsvillkor kan avhjälpa följderna av att lånet på detta sätt förfaller till betalning.”

Nationell rätt

- 8 Enligt artikel L. 132-1 i konsumentlagen, i dess lydelse enligt beslut nr 2001-741 av den 23 augusti 2001 som är tillämpligt på tvisten och bland annat införlivar detta direktiv, ska villkor i avtal som ingås mellan näringsidkare å ena sidan och icke näringsdrivande eller konsumenter å andra sidan anses vara oskäliga om de har till syfte eller verkan att till nackdel för den part som inte är näringsidkare eller för konsumenten skapa en betydande obalans mellan parternas rättigheter och skyldigheter enligt avtalet.
- 9 Cour de Cassation har i fast praxis slagit fast att artiklarna 1134, 1147 och 1184 i civillagen, i den lydelse som föregick lydelsen enligt beslut nr 2016-131 av den 10 februari 2016, även om avtalet om lån av en summa pengar kan föreskriva att den icke näringsdrivande partens underlåtelse att betala av på lånet får leda till uppsägning till förtida betalning, får denna inte anses förverkad för borgenären utan att en formell underrättelse har gjorts utan resultat och att det i denna har angetts vilken frist gäldenären har för att förhindra uppsägning. Cour de Cassation har emellertid erkänt att undantag från kravet på en formell underrättelse får göras genom en klar och entydig bestämmelse i avtalet (första avdelningen för civilrättsliga mål, den 3 februari 2004, [utelämnas], första avdelningen för civilrättsliga mål, den 3 juni 2015, [utelämnas], första avdelningen för civilrättsliga mål, den 22 juni 2017, [utelämnas]) i den mån konsumenten har informerats av konsekvenserna av en underlåtelse att uppfylla sina skyldigheter.

Skäl till begäran om förhandsavgörande

- 10 Det ska genom prövningen av delgrunderna fastställas huruvida artiklarna 3.1 och 4 i direktivet ska tolkas så att de utgör hinder för att det i avtal med konsumenter föreskrivs att det inte krävs någon formell underrättelse, även om detta villkor anges klart och entydigt i avtalet och huruvida det omtvistade avtalsvillkoret, då det medför en uppsägning till förtida betalning i händelse av en försening på mer än 30 dagar med en betalning av kapitalbelopp eller ränta, ska anses vara oskäligt mot bakgrund av de kriterier som följer av EU-domstolens dom av den 26 januari 2017, Banco Primus (C-421/14). Det kan till stöd för att avtalsvillkoret

medför en betydande obalans anföras att ett sådant avtalsvillkor tillåter långivaren att säga upp avtalet utan skälig uppsägningstid och utan att ge låntagaren någon möjlighet att förklara sig beträffande den bristande avtalsuppfyllelse som görs gällande mot denne. Till stöd för att avtalsvillkoret inte är oskäligt kan anföras att ett sådant villkor, för att vara giltigt, ska föreskrivas klart och entydigt så att låntagaren är fullständigt informerad om sina skyldigheter. Det kan tilläggas att vederbörande fortfarande har en möjlighet att väcka talan vid domstol för att bestrida tillämpningen av avtalsvillkoret och göra gällande att långivaren har tillämpat villkoret på ett oskäligt sätt.

- 11 Mot bakgrund av det första kriterium som EU-domstolen fastställde i den ovannämnda domen av den 26 januari 2017, för en nationell domstols bedömning av huruvida ett avtalsvillkor om uppsägning till förtida betalning på grund av att gäldenären brustit i uppfyllandet av sina skyldigheter under en begränsad tid, skulle det kunna erkännas att en konsuments underlåtenhet att betala sin månadsavbetalning innebär att denne har underlåtit att uppfylla en skyldighet av väsentlig karaktär, eftersom vederbörande åtagit sig att genomföra de avtalade månatliga avbetalningarna och att detta åtagande var avgörande för långivarens åtagande.
- 12 Det andra kriteriet, enligt vilket det ska bedömas huruvida en försening med mer än 30 dagar med betalning av kapitalbelopp eller ränta, såsom det aktuella avtalsvillkoret föreskriver, utgör ett tillräckligt grovt avtalsbrott i förhållande till lånets längd och lånebeloppet väcker däremot mer tveksamhet. Eftersom krediter beviljas för allt längre tidsperioder och räntorna sjunker, kan de belopp av vilka betalning uteblir vara relativt låga i förhållande till lånens varaktighet och belopp vid tidpunkten för uppsägningen i förtid, varför avtalsbrottet tillräckliga grovhet skulle kunna relativiseras och den övergripande balansen i avtalsförhållandena skulle kunna beaktas. Ett sådant resonemang, som skulle innebära att domstolen i varje enskilt fall fastställer från vilket belopp i förhållande till lånets varaktighet och belopp och med vilken frist en underlåtenhet att uppfylla avtalskyldigheterna är tillräckligt grov för att motivera en omedelbar uppsägning av lånet till förtida betalning, skulle emellertid kunna anses skapa orättvisor mellan konsumenter.
- 13 Frågan är således huruvida en försening på mer än 30 dagar med en avbetalning av kapital och ränta, såsom anges i det aktuella avtalsvillkoret, kan betraktas som en tillräckligt grov bristande avtalsuppfyllelse med avseende på lånets varaktighet och belopp.
- 14 Vid tillämpning av det tredje kriteriet ska det fastställas huruvida avtalsvillkoret strider mot de allmänna rättsreglerna på området i avsaknad av särskilda avtalsbestämmelser. Den allmänna rätten föreskriver en formell underrättelse inför uppsägning till förtida betalning, samtidigt som parterna får frångå detta krav varvid en skälig uppsägningstid ska tillämpas. Då uppsägningstiden enligt det aktuella avtalsvillkoret är 30 dagar, kan det anses tveksamt huruvida denna frist är tillräcklig för att låntagaren ska kunna kontakta långivaren, förklara sig beträffande den bristande avtalsuppfyllelse som vederbörande lagts till last och

finna en lösning för att rensa upp de uteblivna betalningarna. Det aktuella avtalet föreskriver emellertid i övrigt en möjlighet för långivaren att begära en ändring av betalningsfristerna som, i förekommande fall, skulle kunna tillåta denne att förebygga risken för utebliven betalning.

- 15 Det bör emellertid fastställas huruvida en uppsägningstid på 30 dagar kan anses medföra en betydande obalans till nackdel för konsumenten.
- 16 Slutligen preciseras det inte i EU-domstolens dom av den 26 januari 2017 huruvida de fyra kriterier som fastställts för en nationell domstols bedömning av huruvida ett avtalsvillkor om en uppsägning till förtida betalning på grund av gäldenärens bristande uppfyllande av sina skyldigheter under en begränsad tid är kumulativa eller alternativa. Denna fråga är avgörande för bedömningen av grunden och för att ge den nationella domstolen ett användbart svar beträffande vilken metod som ska användas för att bedöma om det omtvistade avtalsvillkoret är oskäligt.
- 17 Vidare uppkommer frågan om huruvida det, för det fall kriterierna är kumulativa, emellertid inte kan uteslutas att avtalsvillkoret är oskäligt mot bakgrund av att det ena eller andra kriteriets väger tyngre i förhållande till de övriga kriterierna.
- 18 Det frågor som tas upp inom ramen för grunden, mot bakgrund av vilka överklagandet ska bedömas och som kräver en enhetlig tolkning av de tillämpliga unionsrättsliga texterna, motiverar att ett förhandsavgörande av Europeiska unionens domstol begärs.
- 19 Således ska målet förklaras vilande fram till dess att EU-domstolen har uttalat sig i dessa avseenden.

AV DESSA SKÄL hänskjuter Cour de Cassation

[utelämnas],

följande tolkningsfrågor till Europeiska unionens domstol:

1. Ska artiklarna 3.1 och 4 i rådets direktiv 93/13/EEG av den 5 april 1993 om oskäliga villkor i konsumentavtal tolkas så att de, i avtal med konsument, utgör hinder för ett avtalsvillkor om att ingen formell underrättelse krävs, även om detta villkor anges klart och entydigt i avtalet?
2. Ska Europeiska unionens domstols dom av den 26 januari 2017, Banco Primus (C-421/14), tolkas så att en försening på mer än 30 dagar med en enda avbetalning avseende kapital eller ränta kan utgöra ett tillräckligt grovt avtalsbrott mot bakgrund av lånets varaktighet och belopp och den övergripande balansen i avtalsförhållandena?
3. Ska artiklarna 3.1 och 4 i rådets direktiv 93/13/EEG av den 5 april 1993 tolkas så att de utgör hinder för ett avtalsvillkor som föreskriver att ett lån får

sägas upp till förtida betalning i händelse av en försening med mer än 30 dagar när den nationella rätten, som föreskriver en formell underrättelse inför uppsägning till förtida betalning, tillåter att parterna avtalar om ett undantag från denna bestämmelse under förutsättning att en skälig uppsägningstid föreskrivs i avtalet?

4. Ska de fyra kriterier som Europeiska unionens domstol fastställde i sin dom av den 26 januari 2017, Banco Primus (C-421/14) för bedömningen av huruvida ett avtalsvillkor om uppsägning i förtid på grund av gäldenärens bristande avtalsuppfyllelse under en begränsad period anses vara kumulativa eller alternativa?

5. Om dessa kriterier ska anses vara kumulativa, kan det då anses att ett avtalsvillkor inte är oskäligt mot bakgrund av att det ena eller andra av dessa kriterier väger tyngre i förhållande till de övriga kriterierna?

Målet förklaras vilande fram till dess att Europeiska unionens domstol har meddelat sitt avgörande.

[utelämnas] [Grunderna för överklagandet bifogas beslutet]